

Legea nr. 286/2009

privind Codul penal

publicată în
M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009

cu modificările și completările aduse prin:

- ▶ **Legea nr. 27/2012** pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 180 din 20 martie 2012);
- ▶ **Legea nr. 63/2012** pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 258 din 19 aprilie 2012);
- ▶ **Legea nr. 187/2012** pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012).

PARTEA GENERALĂ

PUNERE ÎN APLICARE

▶ **Art. 236 din Legea nr. 187/2012:** Dispozițiile părții generale a Codului penal, precum și dispozițiile generale ale prezentei legi se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, în afară de cazul în care legea dispune altfel.

Titlul I. Legea penală și limitele ei de aplicare

Capitolul I. Principii generale

Art. 1. Legalitatea incriminării. (1) Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni.

(2) Nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită.

EXPUNERE DE MOTIVE^[1]

▶ *Codul acordă importanța cuvenită principiului legalității incriminării (art. 1) și principiului legalității pedepsei (art. 2), devenite principii constituționale odată cu adoptarea Constituției din 1991. Pentru a atrage atenția asupra consecințelor ce decurg, atât pentru legiuitor, cât*

^[1] Expunerea de motive redată în această lucrare este cea disponibilă la adresa http://www.just.ro/Sec-tiuni/PrimaPagina_MeniuDreapta/noulcodpenal/tabid/940/language/ro-RO/Default.aspx, *Expunere motive – proiect Codul penal – forma transmisă Parlamentului*. Menționăm faptul că referirile din cuprinsul acesteia la *Codul penal în vigoare* sau la *actuala reglementare* sunt de fapt referiri la Codul penal în vigoare la data redactării expunerii de motive, respectiv Codul penal din 1968.

și pentru practicieni, din fiecare dintre aceste principii – cu precădere interzicerea aplicării retroactive – s-a apreciat că este preferabilă reglementarea lor în două texte de lege distincte.

PUNERE ÎN APLICARE

► **Art. 5 din Legea nr. 187/2012:** (1) Atunci când o normă penală face trimitere la o altă normă determinată, de la care împrumută unul sau mai multe elemente, modificarea normei completatoare atrage și modificarea normei incomplete.

(2) În cazul abrogării normei completatoare, norma incompletă va păstra elementele preluate de la aceasta, inclusiv limitele de pedeapsă, în forma existentă la data abrogării, afară de cazul în care legea dispune altfel^[1].

► **Art. 7 din Legea nr. 187/2012:** Ori de câte ori o normă în vigoare face trimitere la una sau mai multe infracțiuni prevăzute de Codul penal din 1969 sau de o lege specială modificată prin dispozițiile prezentei legi, trimiterea se consideră făcută la infracțiunea sau infracțiunile prevăzute de legea nouă, având aceleași elemente constitutive.

CORELAȚII NORMATIVE

► Legislație anterioară:

▷ art. 2 C. pen.: Legea prevede care fapte constituie infracțiuni, pedepsele ce se aplică infractorilor și măsurile ce se pot lua în cazul săvârșirii acestor fapte.

▷ art. 11 C. pen.: Legea penală nu se aplică faptelor care, la data când au fost săvârșite, nu erau prevăzute ca infracțiuni.

► **Legislație corelativă:** art. 174 N.C.P.

► Legislație conexă:

▷ **Norme constituționale:** art. 15 din Constituția României.

DOCTRINĂ

Tomuleț Cristina, Temelia principiului legalității. Studiu de caz: dreptul internațional penal, în C.D.P. nr. 2/2013, p. 117; *Duvac Constantin*, Studiu comparativ referitor la legea penală și limitele ei de aplicare din perspectiva noului Cod penal și a Codului penal actual, în Dreptul nr. 7/2013, p. 177; *Ivan Gheorghe, Ivan Mari Claudia*, Principiul legalității incriminării și a pedepsei în dreptul Uniunii Europene, în Dreptul nr. 9/2012, p. 272; *Iordăchescu Andrei*, Unele considerații privind previzibilitatea legii penale, în C.D.P. nr. 3/2012, p. 85; *Predescu Ovidiu, Ungureanu Diana, Udroi Mihail*, Considerații referitoare la interpretarea art. 101 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene în raport cu principiul legalității incriminării și a pedepsei, în Dreptul nr. 3/2011, p. 203; *Bogdan Sergiu*, Noua legislație penală și conformitatea acesteia cu principiile Manifestului referitor la politica penală europeană, în C.D.P. nr. 1/2011, p. 47; *Pașcu Octavian*, Protecția drepturilor omului în dreptul penal comunitar prin principiul legalității. Tendințele actuale în legislațiile naționale, în jurisprudența CEDO și în dreptul comunitar, în C.D.P. nr. 2/2009, p. 102; *Guiu Mioara-Ketty*, Folosirea raționamentului a pari în dreptul penal, în Dreptul nr. 8/2008, p. 152; *Predescu Ovidiu*, Principiul legalității în dreptul penal român în lumina standardelor europene, în Dreptul nr. 5/2008, p. 246; *Lămășanu Daniela Iuliana*, Determinarea elementului material – reflex al legalității penale, în R.D.P. nr. 1/2006, p. 71; *Manea Tamara*, Principiul legalității incriminării. Elemente de drept comparat, în Dreptul nr. 10/2001, p. 86.

---

[1] Potrivit expunerii de motive a acestui act normativ, dispoziția își propune să unifice și în dreptul penal regimul legal al normelor de trimitere și de referire, în acord cu prevederile Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, renunțând la independența normei de trimitere față de norma de la care și-a împrumutat elementul completator.

Art. 2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal. (1) Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.

(2) Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită.

(3) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia.

EXPUNERE DE MOTIVE

Codul acordă importanța cuvenită principiului legalității incriminării (art. 1) și principiului legalității pedepsei (art. 2), devenite principii constituționale odată cu adoptarea Constituției din 1991. Pentru a atrage atenția asupra consecințelor ce decurg, atât pentru legiuitor, cât și pentru practicieni, din fiecare dintre aceste principii – cu precădere interzicerea aplicării retroactive – s-a apreciat că este preferabilă reglementarea lor în două texte de lege distincte.

CORELAȚII NORMATIVE

► **Legislație anterioară:**

- ▷ art. 2 C. pen.: Legea prevede care fapte constituie infracțiuni, pedepsele ce se aplică infractorilor și măsurile ce se pot lua în cazul săvârșirii acestor fapte.
- ▷ art. 11 C. pen.: Legea penală nu se aplică faptelor care, la data când au fost săvârșite, nu erau prevăzute ca infracțiuni.

► **Legislație corelativă:** art. 174 N.C.P.

► **Legislație conexă:**

- ▷ **Norme constituționale:** art. 23 alin. (12) din Constituția României.

DOCTRINĂ

Tomuleț Cristina, Temelia principiului legalității. Studiu de caz: dreptul internațional penal, în C.D.P. nr. 2/2013, p. 117; Duvac Constantin, Studiu comparativ referitor la legea penală și limitele ei de aplicare din perspectiva noului Cod penal și a Codului penal actual, în Dreptul nr. 7/2013, p. 177; Ivan Gheorghe, Ivan Mari Claudia, Principiul legalității incriminării și a pedepsei în dreptul Uniunii Europene, în Dreptul nr. 9/2012, p. 272; Predescu Ovidiu, Ungureanu Diana, Udroiu Mihail, Considerații referitoare la interpretarea art. 101 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene în raport cu principiul legalității incriminării și a pedepsei, în Dreptul nr. 3/2011, p. 203; Ilie Andra-Roxana, Noțiunea de „pedeapsă” în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în C.D.P. nr. 2/2011, p. 62; Predescu Ovidiu, Principiul legalității în dreptul penal român în lumina standardelor europene, în Dreptul nr. 5/2008, p. 246.

Capitolul II. Aplicarea legii penale

Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp

Art. 3. Activitatea legii penale. Legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare.

CORELAȚII NORMATIVE► **Legislație anterioară:**

▷ art. 10 C. pen.: Legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare.

► **Legislație corelativă:** art. 174 N.C.P.► **Legislație conexă:**

▷ **Norme constituționale:** art. 15, art. 78, art. 115 din Constituția României.

DOCTRINĂ

Streteanu Florin, Aspecte privind aplicarea în timp a legii penale în condițiile intrării în vigoare a noului Cod penal, în C.D.P. nr. 3/2013, p. 11; *Duvac Constantin*, Studiu comparativ referitor la legea penală și limitele ei de aplicare din perspectiva noului Cod penal și a Codului penal actual, în Dreptul nr. 7/2013, p. 177; *Coraș Leontin*, Aplicarea legii penale în timp din perspectiva Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, în Dreptul nr. 4/2010, p. 64; *Lascu Liviu-Alexandru*, Aplicarea legii penale române în timp în lumina noului Cod penal, în Dreptul nr. 7/2010, p. 33; *Truichici Adrian-Milutin*, Unele aspecte privind principiul neretroactivității legii penale în lumina jurisprudenței europene, în Dreptul nr. 12/2009, p. 225; *Corlățeanu Sorin, Corlățeanu Simina*, Din nou despre aplicarea legii penale în timp, în Dreptul nr. 6/2006, p. 141; *Vida Ioan*, Acțiunea normei juridice în timp, în Dreptul nr. 12/2004, p. 81; *Antoniu George*, Aplicarea legii penale în timp și spațiu, în R.D.P. nr. 4/2001, p. 9; *Streteanu Florin*, Aplicarea în spațiu și timp a legii penale române în cazul concursului de infracțiuni, în Dreptul nr. 2/2000, p. 93.

PRACTICĂ JUDICIARĂ► **Instanța Supremă****Decizii de îndrumare/ în interesul legii**

D.Î.: În cazurile când legea penală prevede că anumite efecte juridice se produc în raport cu data săvârșirii infracțiunii, prin această expresie se înțelege data actului de executare ce caracterizează latura obiectivă a infracțiunii, iar nu data consumării acesteia prin producerea rezultatului. Încadrarea juridică a faptei va fi dată însă în raport cu rezultatul produs, în toate cazurile când încadrarea este condiționată de producerea unui anumit rezultat.

În cazul infracțiunilor continue data săvârșirii este aceea a încetării acțiunii sau inacțiunii, iar în cazul infracțiunilor continuate, aceasta este data comiterii ultimei acțiuni sau inacțiuni. În raport cu această dată se produc consecințele juridice referitoare la aplicarea legii penale în spațiu și în timp, minoritate, prescripția răspunderii penale, amnistie și grațiere, precum și orice alte consecințe care sunt condiționate de epuizarea activității infracționale. Celelalte consecințe ale infracțiunilor continue și continuate, cum sunt cele referitoare la stabilirea stării de recidivă, revocarea liberării condiționate, a suspendării condiționate a executării pedepsei, a obligării la muncă corecțională, la înlăturarea beneficiului grațierii, la întreruperea cursului prescripției și a termenului de reabilitare, se produc din momentul în care elementele constitutive ale infracțiunii sunt întrunite, potrivit legii, iar făptuitorul poate fi tras la răspundere penală (*T.S., dec. nr. 1/1987*).

D.Î.: În cazul în care minorul a săvârșit, în timpul când nu răspundea penal, o parte din actele succesive componente ale unei infracțiuni continue ori continuate sau ale unei infracțiuni de obicei, pe care le repetă în perioada în care a devenit răspunzător potrivit legii, va fi tras la răspundere penală numai pentru activitatea infracțională săvârșită în această ultimă perioadă. În cazul în care a săvârșit, în timpul în care nu răspundea penal, o faptă prevăzută de legea penală cu urmări progresive realizate în perioada în care a devenit răspunzător, el nu va fi tras la răspundere penală (*T.S., dec. nr. 9/1972*).

Decizii de speță

1. Fapta de a vinde comprimate de sinalgon, care conțin metadonă ca substanță activă, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de droguri de mare risc prevăzută în art. 2 alin. (1) și (2) din Legea nr. 143/2000, întrucât metadona este prevăzută în Tabelul II al acestei legi, privitor la drogurile de mare risc. Împrejurarea că, prin Legea nr. 522/2004 pentru modificarea și completarea Legii nr. 143/2000, s-a prevăzut expres că sunt incluse în Tabelele I-IV ale Legii nr. 143/2000 și sărurile substanțelor prevăzute în aceste tabele, precum și produsele condiționate (comprimate, drajeuri, soluții, siropuri etc., stabilite prin ordin al ministrului sănătății publice), în compoziția cărora intră substanțele înscrise în tabele, nu poate fi interpretată în sensul că, anterior intrării în vigoare a Legii nr. 522/2004, fapta de a vinde metadonă, sub forma comprimatelor de sinalgon, nu era prevăzută de legea penală, metadona negăsindu-se în stare pură, ci numai în combinație cu alte substanțe (*I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 708 din 7 februarie 2007, www.scj.ro*).

2. În cazul în care în timpul duratei unei infracțiuni continue se adoptă mai multe legi penale, fapta se încadrează potrivit legii în vigoare la data când activitatea infracțională s-a încheiat, iar nu potrivit legii sub imperiul căreia a început și a durat o perioadă de timp (*I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 2570 din 18 aprilie 2005, www.scj.ro*).

Art. 4. Aplicarea legii penale de dezincriminare. Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.

PUNERE ÎN APLICARE

► **Art. 3 din Legea nr. 187/2012:** (1) Dispozițiile art. 4 din Codul penal privind legea penală de dezincriminare sunt aplicabile și în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție, cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii^[1].

^[1] Potrivit expunerii de motive a acestui act normativ, dispoziția a urmărit „a evita dificultățile de aplicare datorate menționării separate a vinovăției alături de prevederea în legea penală în definiția infracțiunii (art. 15 C. pen.), dar nu și în textul art. 4 C. pen. Soluția este firească, întrucât prevederea faptei în legea

(2) Dispozițiile art. 4 din Codul penal nu se aplică în situația în care fapta este incriminată de legea nouă sau de o altă lege în vigoare, chiar sub o altă denumire.

► **Art. 6 din Legea nr. 187/2012:** Decăderile, interdicțiile și incapacitățile decurgând din condamnări pronunțate în baza legii vechi își produc efectele până la intervenirea reabilitării de drept sau dispunerea reabilitării judecătorești, în măsura în care fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea este prevăzută și de legea penală nouă și dacă decăderile, interdicțiile și incapacitățile sunt prevăzute de lege.

► **Art. 8 din Legea nr. 187/2012:** Dispozițiile art. 4 se aplică în mod corespunzător și pedepselor aplicate prin hotărâri care au rămas definitive anterior intrării în vigoare a prezentei legi, pentru fapte incriminate de actele normative prevăzute în titlul II (*al Legii nr. 187/2012 – n.n.*).

CORELAȚII NORMATIVE

► Legislație anterioară:

▷ art. 12 C. pen.: (1) Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz executarea pedepselor, a măsurilor de siguranță și a măsurilor educative, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte, încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.

(2) Legea care prevede măsuri de siguranță sau măsuri educative se aplică și infracțiunilor care nu au fost definitiv judecate până la data intrării în vigoare a legii noi.

► **Legislație corelativă:** art. 174 N.C.P.

► **Legislație conexă:**

▷ **Norme constituționale:** art. 15 din Constituția României.

▷ **Norme procedurale:** art. 595, art. 597 N.C.P.P.; art. 23 din Legea nr. 255/2013.

DOCTRINĂ

Streteanu Florin, Aspecte privind aplicarea în timp a legii penale în condițiile intrării în vigoare a noului Cod penal, în C.D.P. nr. 3/2013, p. 11; *Duvac Constantin*, Studiu comparativ referitor la legea penală și limitele ei de aplicare din perspectiva noului Cod penal și a Codului penal actual, în Dreptul nr. 7/2013, p. 177; *Coraș Leontin*, Aplicarea legii penale în timp din perspectiva Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, în Dreptul nr. 4/2010, p. 64; *Lasca Liviu-Alexandru*, Aplicarea legii penale române în timp în lumina noului Cod penal, în Dreptul nr. 7/2010, p. 33; *Antoniou George*, Aplicarea legii penale în timp și spațiu, în R.D.P. nr. 4/2001, p. 9.

Art. 5. Aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei. (1) În cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și actelor normative ori prevederilor din acestea declarate neconstituționale, precum și ordonanțelor de urgență aprobate de Parlament cu modificări sau completări ori respinse,

---

penală privește toate elementele constitutive ale infracțiunii, indiferent dacă este vorba despre elemente de natură subiectivă sau obiectivă. Dacă legea incriminează doar sustragerea intenționată a unui bun al altuia, sau părăsirea postului de către un militar, comiterea unei sustrageri din culpă sau părăsirea postului de o altă persoană rămân fapte neprevăzute de legea penală”.

dacă în timpul când acestea s-au aflat în vigoare au cuprins dispoziții penale mai favorabile.

EXPUNERE DE MOTIVE

S-a impus completarea dispozițiilor privind aplicarea legii penale mai favorabile în cursul procesului cu prevederea din art. 5 alin. (2), referitoare la situația actelor normative neconstituționale, respectiv a ordonanțelor de urgență respinse sau aprobate cu modificări, dat fiind că aceste acte, deși își încetează – în tot sau în parte, după caz – activitatea, continuă să se aplice situațiilor juridice aflate la un moment dat sub imperiul lor, în măsura în care sunt mai favorabile.

PUNERE ÎN APLICARE

► **Art. 11 din Legea nr. 187/2012:** Dispozițiile art. 62 din Codul penal, privind amenda care însoțește pedeapsa închisorii, nu se aplică în cazul infracțiunilor săvârșite anterior intrării în vigoare a acestuia și nu vor fi avute în vedere pentru determinarea legii penale mai favorabile.

► **Art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012:** În cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii și complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă.

► **Art. 16 alin. (2) din Legea nr. 187/2012:** Pentru determinarea legii penale mai favorabile cu privire la suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei conform art. 5 din Codul penal, instanța va avea în vedere sfera obligațiilor impuse condamnatului și efectele suspendării potrivit legilor succesive, cu prioritate față de durata termenului de încercare sau supraveghere.

► **Art. 17 din Legea nr. 187/2012:** În aplicarea dispozițiilor referitoare la legea penală mai favorabilă intervenită în cursul procesului, o pedeapsă cu suspendarea executării, aplicabilă potrivit Codului penal din 1969, este considerată mai favorabilă decât o măsură educativă privativă de libertate prevăzută de Codul penal.

CORELAȚII NORMATIVE

► Legislație anterioară:

▷ art. 13 C. pen.: (1) În cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea cea mai favorabilă.

(2) Când legea anterioară este mai favorabilă, pedepsele complementare care au corespondent în legea penală nouă se aplică în conținutul și limitele prevăzute de aceasta, iar cele care nu mai sunt prevăzute în legea penală nouă nu se mai aplică.

► **Legislație corelativă:** art. 174 N.C.P.

DOCTRINĂ

Streteanu Florin, Aspecte privind aplicarea în timp a legii penale în condițiile intrării în vigoare a noului Cod penal, în C.D.P. nr. 3/2013, p. 11; *Duvac Constantin*, Studiu comparativ referitor la legea penală și limitele ei de aplicare din perspectiva noului Cod penal și a Codului penal actual, în Dreptul nr. 7/2013, p. 177; *Vlădoiu Nasty*, Dificultăți în aplicarea principiului *mitior lex* având în vedere prevederile art. 74¹ C. Pen., introdus prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, în Dreptul nr. 4/2012, p. 195; *Dănișor Dan Claudiu*, Principiul retroactivității legii penale sau contravenționale mai favorabile, C.D.P. nr. 4/2009, p. 20; *Gherghe Vicențiu-Răzvan*, Efectele juridice ale deciziei nr. 573/2011 a Curții Constituționale referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 74¹ din Codul penal, în Dreptul nr. 8/2011, p. 163; *Narița Ilie*, Inconsecvențe și imprecizii în definirea și aplicarea legii penale mai favorabile, în Dreptul nr. 9/2011, p. 164; *Lasca Liviu-Alexandru*, Aplicarea legii penale române în timp în

lumina noului Cod penal, în Dreptul nr. 7/2010, p. 33; *Coraș Leontin*, Aplicarea legii penale în timp din perspectiva Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, în Dreptul nr. 4/2010, p. 64; *Rădulescu Octavian*, *Rosenberg Paula*, *Tudor Amalia*, Probleme controversate privind aplicarea retroactivă a legii penale mai favorabile, în Dreptul nr. 12/2008, p. 189; *Ciuncan Dorin*, Aplicarea legii penale mai favorabile, în R.D.P. nr. 2/2002, p. 142; *Antoniu George*, Aplicarea legii penale în timp și spațiu, în R.D.P. nr. 4/2001, p. 9; *Streteanu Florin*, Aplicarea în spațiu și timp a legii penale române în cazul concursului de infracțiuni, în Dreptul nr. 2/2000, p. 93; *Ciuncan Dorin*, Reflecții privind aplicarea legii penale mai favorabile, în R.D.P. nr. 3/1997, p. 56; *Dumitru Ion*, Organul judiciar competent să aprecieze asupra aplicării legii penale mai favorabile, precum și cu privire la instanța competentă să judece fapte pentru care sunt incidente prevederile art. 13 Cod penal, în Dreptul nr. 9/1997, p. 98; *I. Șuteu Sorin*, *II. Mitrache Constantin*, Efectul succesiunii legilor penale asupra termenului de reabilitare a cărui împlinire înlătură starea de recidivă, în R.R.D. nr. 9/1974, p. 18; *Zolyneak Maria*, Concepția unității de infracțiune în materia participației și implicațiile ei în cazul succesiunii în timp a legilor penale, în R.R.D. nr. 10/1971, p. 80; *Dăringă Gheorghe*, Aplicarea legii penale mai favorabile în cursul procesului penal, în R.R.D. nr. 3/1970, p. 52; D.P., Succesiunea legilor penale. Lege mai favorabilă. Aplicarea pedepsei, în R.R.D. nr. 3/1969, p. 162 (notă la sent. pen. nr. 5/1969 și dec. pen. nr. 49/1969 a Trib. jud. Galați); *Micu Mircea*, Unele probleme ivite în practica Tribunalului Municipiului București în legătură cu succesiunea legilor penale, în R.R.D. nr. 3/1969, p. 122.

PRACTICĂ JUDICIARĂ

► Instanța Supremă

Decizii de îndrumare/ în interesul legii

R.I.L.: Modificarea, în sensul majorării prețului mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, intervenită ulterior comiterii faptei, conduce, în cazul infracțiunilor ce aduc atingere fondului forestier, la lipsa unuia dintre elementele constitutive ale infracțiunii, ceea ce atrage incidența dispozițiilor art. 10 lit. d) din Codul de procedură penală^[1] (*I.C.C.J., dec. nr. 12/2008, M. Of. nr. 866 din 22 decembrie 2008*).

Decizii de speță

1. Dispozițiile art. 74¹ C. pen., referitoare la reducerea pedepsei sau aplicarea unei sancțiuni administrative în cazul anumitor infracțiuni, introduse prin art. XX pct. 2 din Legea nr. 202/2010 și declarate neconstituționale prin decizia nr. 573 din 3 mai 2011 a Curții Constituționale, publicată în M. Of. nr. 363 din 25 mai 2011, constituie o lege penală mai favorabilă.

Dispozițiile art. 74¹ C. pen. sunt aplicabile, ca lege penală mai favorabilă, infracțiunilor economice prevăzute în legi speciale, cum este infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută în art. 9 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 241/2005, prin care s-a pricinuit o pagubă, numai dacă, în cursul urmăririi penale sau al judecării până la soluționarea cauzei în primă instanță, învinutul sau inculpatul acoperă integral prejudiciul cauzat. Prin urmare, în cazul infracțiunii de evaziune fiscală prevăzută în art. 9 alin. (1) lit. b)

[1] Decizia citată își păstrează actualitatea, dar, față de dispozițiile art. 16 N.C.P.P., într-o astfel de situație va fi avut în vedere cazul de împiedicare a punerii în mișcare sau exercitării acțiunii penale prevăzut la litera b) – neprevăderea faptei în legea penală, pentru că o normă similară fostului articol 10 lit. d) C.P.P. nu mai există în noua reglementare.

din Legea nr. 241/2005, dispozițiile art. 74¹ C. pen. nu sunt aplicabile, ca lege penală mai favorabilă, dacă inculpatul a acoperit numai paguba efectivă (*lucrum cessans*) constând în obligațiile fiscale, iar nu și beneficiul nerealizat (*damnum emergens*), reprezentat de majorările de întârziere calculate conform Codului de procedură fiscală, întrucât nu a acoperit integral prejudiciul cauzat (*I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 4144 din 6 decembrie 2011, www.scj.ro*).

2. În conformitate cu dispozițiile art. 13 alin. (1) C. pen., în cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă, inclusiv legea penală mai favorabilă prin care se modifică înțelesul noțiunii de „consecințe deosebit de grave”, prevăzută în art. 146 C. pen., în sensul majorării cuantumului pagubei materiale în raport cu care se stabilește existența consecințelor deosebit de grave, cu efecte asupra încadrării juridice dată faptei.

Potrivit Deciziei nr. VIII din 5 februarie 2007 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, în cadrul contestației la executare în care se invocă modificarea înțelesului noțiunii de „consecințe deosebit de grave”, instanța nu poate schimba încadrarea juridică dată faptei prin hotărârea judecătorească rămasă definitivă și, apoi, reduce pedeapsa aplicată în cauză, întrucât modificarea înțelesului noțiunii de „consecințe deosebit de grave”, prevăzută în art. 146 C. pen., nu este identică cu cerința de a fi intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, la care se referă textele art. 14 și art. 15 C. pen. (*I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 415 din 6 februarie 2009, www.scj.ro*).

3. În cazul în care, în timpul duratei unei infracțiuni continue, se adoptă mai multe legi penale, fapta se încadrează potrivit legii în vigoare la data când activitatea infracțională s-a încheiat, iar nu potrivit legii sub imperiul căreia a început și a durat o perioadă de timp (*I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 2570 din 18 aprilie 2005, www.scj.ro*).

4. În cazul în care, de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei, art. 91 lit. c) C. pen. se modifică în sensul majorării limitelor amenzii administrative, se aplică legea anterioară, ca lege penală mai favorabilă, în temeiul prevederilor art. 13 din același cod (*I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 6795 din 15 decembrie 2004, www.scj.ro*).

5. Până la intrarea în vigoare, la 28 iunie 2002, a O.U.G. nr. 91, fapta de a desfășura o activitate după ce inspectoratul de protecție a mediului a dispus încetarea acesteia constituia, necondiționat, infracțiune potrivit art. 85 pct. 3 lit. p) raportat la art. 80 lit. c) din Legea nr. 137/1995.

În urma modificării textului prin ordonanța menționată, fapta constituie infracțiune dacă a fost de natură să pună în pericol viața sau sănătatea umană, animală sau vegetală. Noua reglementare, intervenită înainte de judecarea definitivă a cauzei, fiind mai favorabilă, fapta săvârșită sub legea veche nu se pedepsește dacă nu este de natură să producă urmările prevăzute în legea nouă, lipsindu-i unul din elementele constitutive ale infracțiunii (*C.S.J., s. pen., dec. nr. 3417 din 4 august 2003, www.scj.ro*).

6. În cazul în care, după condamnarea în primă instanță a inculpatului pentru săvârșirea unei infracțiuni care a produs consecințe deosebit de grave, intervine

o lege penală mai favorabilă, potrivit căreia consecințele infracțiunii săvârșite de inculpată nu mai sunt considerate deosebit de grave, instanța de apel sau cea de recurs, schimbând încadrarea juridică potrivit legii noi mai favorabile, trebuie să modifice, totodată, și pedeapsa aplicată de prima instanță, aplicând inculpatului o pedeapsă mai ușoară.

Reconsiderarea individualizării pedepsei în sensul arătat trebuie făcută și în cazul în care durata pedepsei aplicate conform vechii încadrări juridice se situează între limitele de pedeapsă prevăzute de lege potrivit noii încadrări (*C.S.J., dec. nr. 2831 din 1 iunie 2001, în B.J. 2001, p. 157*).

7. În cazul infracțiunii continue, începută sub legea mai favorabilă și consumată sub legea nouă, mai nefavorabilă, se aplică legea nouă, prevederile art. 13 din Codul penal nefiind aplicabile (*C.S.J., dec. nr. 2514 din 17 iunie 1999, în B.J. 1999, p. 169*).

8. Dacă pedeapsa aplicată inculpatului este susceptibilă de a fi grațiată prin mai multe legi sau decrete de grațiere, urmează să se aplice actul de grațiere care este mai favorabil inculpatului (*T.S., dec. nr. 2207 din 30 mai 1972, în C.D. 1972, p. 286*)^[1].

9. În cazul infracțiunilor continuate, dacă unele din acțiunile componente au fost comise sub imperiul legii noi, dispozițiile art. 13 C. pen. nu sunt aplicabile, infracțiunea săvârșită, în ansamblu, urmând a fi sancționată potrivit acestei legi. Amnistia se aplică în raport cu pedeapsa prevăzută de legea în vigoare la data actului de clemență, iar nu la data comiterii faptei.

În mod eronat instanța de fond a raportat dispozițiile de amnistie la prevederile din codul penal anterior, deoarece acest decret, fiind adoptat la o dată când era în vigoare noul cod penal, în mod neîndoielnic se referă la pedepsele înscrise în partea specială a acestuia, după cum rezultă în mod expres din cuprinsul menționatului decret (*T.S., dec. nr. 121 din 8 ianuarie 1971, în C.D. 1971, p. 220*).

10. Codul penal în vigoare nu conține dispoziții asemănătoare celor din art. 1 alin. (3) C. pen. anterior, potrivit cărora fapta incriminată prin lege nu se pedepsește dacă nu prezintă pericolul social al unei infracțiuni. Totuși, dispozițiile menționate se aplică faptelor săvârșite anterior, dar judecate ulterior adoptării noului cod penal, fiind mai favorabile inculpatului^[2] (*T.S., dec. nr. 4260 din 30 iulie 1970, în C.D. 1970, p. 271*).

11. Când legile penale succesive prevăd pentru o infracțiune pedepse cu același minim, dar cu maxim mai ridicat, mai favorabilă este aceea al cărei maxim este mai redus, chiar dacă, pe lângă pedeapsa privativă de libertate prevede și o pedeapsă privativă de drepturi care nu este înscrisă în cealaltă lege (*T.S., dec. nr. 3007 din 30 mai 1970, în C.D. 1970, p. 273*).

12. Pentru constatarea situației de recidivist sau nerecidivist a unui inculpat, trebuie să se țină seama de dispozițiile legii potrivit căreia termenul care face

^[1] *In extenso* și în R.R.D. nr. 11/1972, p. 150.

^[2] Aceeași va fi situația, după intrarea în vigoare a noului Cod penal, care nici el nu mai prevede această instituție a lipsei pericolului social, instituția lipsei pericolului social al faptei, reglementată în art. 18¹ din vechiul C. pen. producând încă efecte, pentru faptele comise anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, conform art. 19 din Legea nr. 255/2013.

ineficientă recidiva – termen cuprins între data executării pedepsei aplicate pentru prima infracțiune și data săvârșirii celei de-a doua infracțiuni – s-a împlinit (*T.S., dec. nr. 4044 din 18 iulie 1970, în C.D. 1970, p. 275*).

13. În situațiile în care instanța apreciază că este cazul să fixeze o pedeapsă apropiată de minimul special, va aplica legea care prevede un minim mai redus, neavând relevanță dacă aceeași lege prevede o pedeapsă cu un maxim mai ridicat în raport de sancțiunile prevăzute de alte legi care au intervenit până la judecarea definitivă a cauzei (*T.S., dec. nr. 11 din 7 ianuarie 1969, în C.D. 1969, p. 281*).

14. La stabilirea legii penale mai favorabile se ține seama nu de denumirea pedepselor privative de libertate prevăzute prin legile care au intervenit până la judecarea definitivă a cauzei, ci de durata acestora (*T.S., dec. nr. 137 din 30 ianuarie 1969, în C.D. 1969, p. 282*).

15. Este mai favorabilă legea potrivit căreia circumstanța atenuantă recunoscută are efecte mai largi în ceea ce privește coborârea pedepsei (*T.S., dec. nr. 186 din 10 februarie 1969, în C.D. 1969, p. 283*).

16. La stabilirea legii penale mai favorabile, urmează să se analizeze în concret și nu în abstract care anume dintre legi, în cazul fiecărui inculpat și pentru fiecare infracțiune, prevede condiții mai favorabile în ceea ce privește aplicarea măsurilor de constrângere, fără a se putea combina dispoziții din mai multe legi.

Sistemul combinării mai multor dispoziții din legile care se succed este inadmisibil, întrucât în art. 13 alin. (1) C. pen. se arată că „se va aplica legea cea mai favorabilă”, adică prevederile dintr-o singură lege. Combinarea dispozițiilor din mai multe legi succesive ar însemna crearea de către instanță a unor noi dispoziții legale (*lex tertia*), atribuție pe care nu o are.

În cauză, instanța a aplicat, în ceea ce privește incriminarea faptelor, dispozițiile legii anterioare, sub imperiul cărora au fost comise. Cu privire la individualizarea pedepsei, în raport de starea de recidivă, circumstanțele agravante și atenuante constatate, s-au aplicat dispozițiile legii noi, la pedepsele prevăzute de legea anterioară. Procedându-se astfel, s-a încălcat prevederea înscrisă în art. 13 alin. (1) C. pen. în vigoare (*T.S., dec. nr. 631 din 21 martie 1969, în C.D. 1969, p. 285*).

► **Alte instanțe**

1. Potrivit art. 13 C. pen., în cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică cea mai favorabilă. Scoaterea din vigoare a unei norme penale ca efect al deciziei Curții Constituționale va determina în mod necesar revenirea la prevederile legale anterioare actului normativ neconstituțional. Cu alte cuvinte, legea abrogată de legea neconstituțională va fi repusă în vigoare determinând astfel existența unei succesiuni de legi penale care atrage incidența regulilor generale privind aplicarea legii mai favorabile.

Din actele dosarului rezultă faptul că în cursul procesului penal inculpatul a acoperit integral prejudiciul în cuantum de 28.685 lei, creat părții vătămate. În aceste condiții instanța corect a făcut aplicarea art. 13 C. pen. vizând legea penală mai favo-

rabilă și a reținut în sarcina inculpatului dispozițiile art. 74¹ alin. (2) teza a II-a C. pen. (C.A. Cluj, dec. nr. 492/R din 22 martie 2012, www.portal.just.ro).

2. Potrivit dispozițiilor art. 13 C. pen., în cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea cea mai favorabilă. Acest principiu își găsește aplicarea chiar dacă, ulterior comiterii faptei, dar până la rămânerea definitivă a hotărârii prin care se statuează asupra vinovăției inculpatului, dispoziția penală cu caracter mai favorabil a fost declarată neconstituțională (C.A. Suceava, dec. pen. nr. 157 din 15 februarie 2012, www.portal.just.ro).

3. Chiar dacă la data săvârșirii faptei aceasta se încadra în dispozițiile alin 2 al art. 215/1 C.p. privind delapidarea cu consecințe deosebit de grave, prin modificarea conținutului noțiunii de consecințe deosebit de grave prevăzută în art. 146 C. pen. acestea nu mai pot fi reținute, aplicarea art. 13 C. pen. privind legea penală mai favorabilă fiind obligatorie. Nu sunt incidente considerentele deciziei nr. VIII/5 februarie 2007 a I.C.C.J. pronunțată în recursul în interesul legii, privind aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive în condițiile art. 14 și 15 C. pen. (C.A. Bacău, dec. nr. 252 din 22 aprilie 2010, www.portal.just.ro).

4. Pentru stabilirea legii mai favorabile se examinează dispozițiile tuturor actelor normative ce au intervenit în intervalul de timp dintre momentul săvârșirii infracțiunii și soluționarea definitivă a cauzei și nu doar cele în vigoare la data comiterii și la data pronunțării unei hotărâri definitive (C.A. Bacău, dec. nr. 316 din 30 aprilie 2009, www.portal.just.ro).

5. Aplicarea art. 13 C. pen. exclude realizarea unei *lex tertia*, respectiv combinarea dispozițiilor mai favorabile inculpatului din legi penale succesive, pentru a crea acestuia o lege mai favorabilă, judecătorul neputându-se substitui legiuitorului. Determinarea legii penale mai favorabile (*mitior lex*), se realizează de la caz la caz, în mod concret, iar nu în mod abstract, prin compararea dispozițiilor cuprinse în legi succesive, independent de cauza și problema deduse judecății, respectiv de regimul sancționator de sine stătător prevăzut de fiecare lege penală, în mod autonom (C.A. Timișoara, dec. pen. nr. 107/A din 26 iunie 2008, www.portal.just.ro).

Art. 6. Aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei. (1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii sau amenzii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, sancțiunea aplicată, dacă depășește maximumul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, se reduce la acest maximum.

(2) Dacă după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la detențiune pe viață și până la executarea ei a intervenit o lege care prevede pentru aceeași faptă numai pedeapsa închisorii, pedeapsa detențiunii pe viață se înlocuiește cu maximumul închisorii prevăzut pentru acea infracțiune.

(3) Dacă legea nouă prevede în locul pedepsei închisorii numai amenda, pedeapsa aplicată se înlocuiește cu amenda, fără a se putea depăși maximul special prevăzut în legea nouă. Ținându-se seama de partea executată din pedeapsa închisorii, se poate înlătura în totul sau în parte executarea amenzii.

(4) Măsurile educative neexecutate și neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta, dacă este mai favorabilă.

(5) Când legea nouă este mai favorabilă în condițiile alin. (1)-(4), pedepsele complementare și măsurile de siguranță neexecutate și neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta.

(6) Dacă legea nouă este mai favorabilă numai sub aspectul pedepselor complementare sau măsurilor de siguranță, acestea se execută în conținutul și limitele prevăzute de legea nouă.

(7) Când o dispoziție din legea nouă se referă la pedepse definitiv aplicate, se ține seama, în cazul pedepselor executate până la data intrării în vigoare a acesteia, de pedeapsa redusă sau înlocuită potrivit dispozițiilor alin. (1)-(6).

EXPUNERE DE MOTIVE

Principiul constituțional al separației puterilor în stat impune reducerea la minimul necesar a atingerilor aduse autorității de lucru judecat, astfel că o restrângere a acestei autorități se justifică doar în măsura în care ea are la bază tot un principiu de natură constituțională, cum este cazul principiului legalității pedepsei. În consecință, s-a optat pentru menținerea reglementării aplicării obligatorii a legii penale mai favorabile (art. 6) și renunțarea la aplicarea facultativă a acestei legi în cazul pedepselor definitive, aceasta din urmă neputând fi justificată prin raportare la principiul legalității.

Ipoteza măsurilor educative a primit o reglementare distinctă [art. 6 alin. (4)], ele fiind sancțiuni principale și neputând fi asimilate pedepselor complementare. De asemenea, s-a avut în vedere că legea mai favorabilă intervenită după condamnarea definitivă se apreciază în primul rând prin raportare la sancțiunea principală, chiar dacă pedeapsa complementară sau măsura de siguranță ar fi mai severă, astfel că pedepsele complementare din legea veche care au corespondent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta [alin. (5)]. Dacă însă legea nouă nu modifică pedeapsa principală, pedepsele complementare și măsurile de siguranță, prevăzute de ambele legi, se execută în limitele legii noi, dacă acestea din urmă sunt mai favorabile [alin. (6)].

PUNERE ÎN APLICARE

► **Art. 4 din Legea nr. 187/2012:** Pedeapsa aplicată pentru o infracțiune printr-o hotărâre ce a rămas definitivă sub imperiul Codului penal din 1969, care nu depășește maximul special prevăzut de Codul penal, nu poate fi redusă în urma intrării în vigoare a acestei legi^[1].

[1] Potrivit expunerii de motive a acestui act normativ, „soluția s-a impus nu doar din motive de consecvență, ci pentru a evita riscul unor reduceri de pedeapsă nejustificate în contextul reasezării pedepselor în Codul penal. În aceste condiții, chiar dacă sub aspectul limitelor legale de pedeapsă noul maxim se situează la 1/3 din maximul vechi, nu se poate găsi o justificare pentru o reducere proporțională a pedepselor concret aplicate”.